

Högskolan i Halmstad

Sektionen för lärarutbildningen

Barn, matematik och naturorienterande ämnen, 210 hp

”Vi tyckte bara om båten”

Boksamtal i förskola och skola.

Examensarbete lärarprogrammet
13 januari 2010

Författare:
Malin Gustafsson och Annika Bryngelson

Handledare:
Ole Olsson & Jette Trolle-Schultz Jensen

Medexaminatorer:
KG Hammarlund & Jörgen Johansson

Examinator:
Anders Nelson

Tack

Vi vill framföra ett stort tack till alla som medverkat i studien:
Rektor, pedagoger, lärare, elever och barn i förskola och skola.

Vi tackar även:

Ole Olsson

Jette Trolle-Schultz Jensen

Handledningsgruppen

samt

alla som läst och hjälpt oss vidare i vårt arbete.

Abstrakt

Syftet med studien var att undersöka om det finns en utveckling i boksamtal från förskola till skola. Ett annat syfte med studien var att undersöka hur pedagogerna arbetade med boksamtal i ett utvalt rektorsområde. För att uppfylla syftet genomfördes intervjuer med pedagoger och lärare i förskola och skola. Genom intervjuerna söktes en klarhet i hur pedagogerna och lärarna planerar, lägger upp och genomför boksamtal i de olika verksamheterna. För att få en tydligare bild hur boksamtalen genomfördes togs det del av ett färdiginspelat material, där studerades det hur boksamtalen gick till i både förskola och skola. Materialet som framkom under studien ställdes sedan mot tidigare forskning och teorier kring samspel, språk och miljö och tolkades utifrån en hermeneutisk ansats.

Resultatet som framkom var att både pedagoger och lärare arbetar på liknande sätt och att boksamtalen genomförs på ungefär samma tillvägagångssätt i de olika verksamheterna. Studien visar även att barn och elever utvecklar språket, samspelet och att våga tala inför andra.

***Nyckelord:** samspel, samtal, miljö, barn/elev, pedagog/lärare*

Innehållsförteckning

Inledning	1
<i>Definition av boksamtal</i>	1
Syfte	2
<i>Frågeställningar</i>	2
Bakgrund	2
<i>Bakgrund till boksamtal i rektorsområdet</i>	2
<i>De två målen som skapades när boksamtalen satte igång var:</i>	3
<i>Lokala mål</i>	3
<i>Nationella mål/styrdokument</i>	4
Teori	4
<i>Språk</i>	4
<i>Samspel</i>	6
<i>Miljö</i>	7
<i>Högläsning</i>	7
<i>Boksamtal</i>	8
Metod	9
<i>Urval</i>	9
<i>Insamlingsmetoder</i>	10
<i>Procedur</i>	10
<i>Bearbetning</i>	11
<i>Analys och reflektion</i>	12
<i>Validitet och reliabilitet</i>	13
<i>Metoddiskussion</i>	13
Resultat och Analys	15
<i>Förskola A</i>	15
Bu och Bä på sjön	15
Bu och Bä på sjön	15
Bu och Bä på sjön	15
Bu och Bä på sjön	15
Bu och Bä på sjön	15
Bu och Bä på sjön	15
Mitt i natten A	17
Mitt i natten A	17
Mitt i natten A	17
Mitt i natten A	17
Mitt i natten A	17
Mitt i natten A	17
Mitt i natten B	18
Mitt i natten B	18
Mitt i natten B	18
Mitt i natten B	18
Mitt i natten B	18

Mitt i natten B.....	18
Intervju med Anna som är pedagog på förskola A.....	18
Intervju med Anna som är pedagog på förskola A.....	18
Intervju med Anna som är pedagog på förskola A.....	18
Intervju med Anna som är pedagog på förskola A.....	18
Intervju med Anna som är pedagog på förskola A.....	18
Intervju med Anna som är pedagog på förskola A.....	18
Analys/reflektion från förskola A.....	20
Analys/reflektion från förskola A.....	20
Analys/reflektion från förskola A.....	20
Analys/reflektion från förskola A.....	20
Analys/reflektion från förskola A.....	20
Analys/reflektion från förskola A.....	20
<u>Förskola B.....</u>	<u>21</u>
En hund.....	21
En hund.....	21
En hund.....	21
En hund.....	21
En hund.....	21
En hund.....	21
En hund.....	21
Sagan om det röda äpplet.....	22
Sagan om det röda äpplet.....	22
Sagan om det röda äpplet.....	22
Sagan om det röda äpplet.....	22
Sagan om det röda äpplet.....	22
Sagan om det röda äpplet.....	22
Analys/reflektion från förskola B.....	22
Analys/reflektion från förskola B.....	22
Analys/reflektion från förskola B.....	22
Analys/reflektion från förskola B.....	22
Analys/reflektion från förskola B.....	22
Analys/reflektion från förskola B.....	22
Analys/reflektion från förskola B.....	22
<u>Skolan.....</u>	<u>23</u>
Syskonkärlek.....	23
Syskonkärlek.....	23
Syskonkärlek.....	23
Syskonkärlek.....	23
Syskonkärlek.....	23
Syskonkärlek.....	23
Intervju med Ulla som är lärare i skola.....	24
Intervju med Ulla som är lärare i skola.....	24
Intervju med Ulla som är lärare i skola.....	24
Intervju med Ulla som är lärare i skola.....	24
Intervju med Ulla som är lärare i skola.....	24
Intervju med Ulla som är lärare i skola.....	24
Analys/reflektion från skolan.....	26
Analys/reflektion från skolan.....	26
Analys/reflektion från skolan.....	26
Analys/reflektion från skolan.....	26
Analys/reflektion från skolan.....	26
Analys/reflektion från skolan.....	26
<u>Utveckling i boksamtal.....</u>	<u>27</u>
<u>Diskussion.....</u>	<u>28</u>
<u>Slutsats.....</u>	<u>33</u>
<u>Vidare forskning.....</u>	<u>34</u>

Litteraturlista.....	35
<i>Elektroniska källor.....</i>	<i>36</i>
<i>Tidskrift.....</i>	<i>36</i>
<i>Barnlitteratur som används i de olika situationerna:.....</i>	<i>36</i>

Bilaga 1

Inledning

Tidigare forskning visar att många barn får med sig högläsning hemifrån, det kan till exempel vara en godnattsaga (Björk & Liberg, 1996). Barn och elever som inte fått tillfälle att uppleva litteratur innan de kommer till förskola och skola, får genom boksamtal en möjlighet att möta litteratur och uppleva böckernas olika världar. Anledningen till att studien blev om boksamtal var att pedagoger och lärare arbetar aktivt med det i både skola och förskola i det utvalda rektorsområdet. Studien syftar till att se utvecklingen med boksamtalen och om det finns en röd tråd mellan förskola och skola. Med den röda tråden menar vi, om boksamtalen genomförs på liknade sätt i förskola och skola. De barn och elever som studerats i studien är mellan två till åtta år. De yngsta barnen har precis börjat prata och de äldsta eleverna har kommit längre i utvecklingen och kan exempelvis uttrycka känslor. Böckerna som används i boksamtalen har olika svårighetsgrad beroende på barnens/elevernas ålder. Pedagogerna/lärarna utgår ifrån barnens/elevernas intresse och vad de anser är viktigt att ta upp till diskussion. I läroplanerna (Skolverket, 2009a, b) för både förskola och skola läggs det vikt på att barn får samspela och reflektera kring språk i olika uttrycksformer. Språket gör att individen utvecklas och därför kan boksamtal vara en bra aktivitet, för här får barnen/eleverna möjlighet att kommunicera och träna ett samspel med varandra som gör att även språket utvecklas.

Allt som har haft med examensarbetet att göra har vi gjort tillsammans. Det vill säga intervjuer, transkriberingar och studerande av det videoinspelade materialet har vi studerat och undersökt tillsammans. När ordet barn används syftar det till barn som går på förskolan och när ordet elever används syftar det till elever som går i skolan. När ordet pedagog används syftar det till personal i förskolan och när ordet lärare används syftar det till personal i skolan.

Definition av boksamtal

Ett boksamtal är ett samtal där en pedagog eller lärare läser en bok och sedan tillsammans med barnen eller eleverna diskuterar handlingen i boken. Ett boksamtal kan även vara att de arbetar med ett tema som de sedan samtalar omkring. Under ett boksamtal kommer många ämnen upp till diskussion, men huvudsaken är att barnen/eleverna pratar, samspelar och utvecklar språket.

Syfte

Studien syftar till att undersöka hur boksamtalen utvecklas från förskola till skola i ett rektorsområde med språkprofil. Med utveckling menas hur upplägg, planering, innehåll och genomförande av boksamtal skiljer sig åt i de olika verksamheterna.

Frågeställningar:

Hur arbetar pedagogerna med boksamtal i förskola och i skola?

Hur utvecklas boksamtalen från de tidiga åren i förskolan och vidare in i skolans tidigare år?

Bakgrund

I den här delen av studien redovisas bakgrunden till boksamtal i rektorsområdet samt de mål som finns i läroplanerna för både förskola och skola. Även de lokala målen som kommunen satt upp för skolan och förskola redovisas, liksom de nationella mål som anses relevanta för undersökningen. I det utvalda rektorsområdet börjar barnet med boksamtal i förskolan som sedan följer barnet vidare in i skolan och upp till skolår fem.

Bakgrund till boksamtal i rektorsområdet

Efter samtal med rektorn i det utvalda rektorsområdet framkom följande bakgrunds information:

Bakgrunden till boksamtal i rektorsområdet har att göra med att rektorn vill ha en samverkan mellan förskola och skola. Denna samverkan skulle löpa som en röd tråd genom hela verksamheten. När rektorn tillträdde sin tjänst fanns det inte något samarbete mellan förskola och skola. Snart gjordes en omorganisation i rektorsområdet, vilket skulle leda till ett närmare samarbete mellan de olika verksamheterna.

Rektorn handplockade utvalda pedagoger och lärare inom rektorsområdet, med syfte att få igång samverkan mellan förskola och skola. Den handplockade gruppen träffas än idag och utbyter sina erfarenheter en gång i månaden. Under dessa möten diskuteras boksamtalen, vad de gjort sedan föregående möte och hur boksamtalen följts upp till nästa träff. Rektorn valde en språklig inriktning, eftersom rektorn själv anser att språket är den centrala grundstenen

som ska genomsyra alla ämnen, både i förskola och i skola. Den språkliga profilen utvecklades till att bli högläsning i klassrummet/samlingen, med efterföljande boksamtal, eftersom detta var något de kunde arbeta med oavsett ålder på barnen och eleverna. Högläsningen/boksamtalet blev den så kallade röda tråden som alla skulle jobba aktivt med i verksamheten. Böcker och berättelser anses vara viktiga för barns språkutveckling och med boksamtal kunde lärare och pedagoger arbeta tillsammans oavsett vilken ålder på barnen/eleverna de arbetar med. Böckerna som används i studien är utvalda utefter vad pedagogerna och läraren ville föra för samtal med barnen och eleverna.

De två målen som skapades när boksamtalen satte igång var:

- Att alla barn/elever får ta del av högläsning varje dag i skolveckan.
- Två dagar, av fem, per vecka, sker fördjupade boksamtal efter högläsning, ledda av en pedagog eller en lärare.

När boksamtalen startade för två år sedan var målet att de skulle ha två boksamtal per vecka. Pedagoger och lärare ansåg att det blev en för stor arbetsbörda med två samtal varje vecka, därför har de bara ett boksamtal i veckan, men målet är att de ska ha två boksamtal varje vecka.

Lokala mål

Vi fick av rektorn i det utvalda rektorsområdet de tre lokala målen som kommunen arbetar med.

De tre målen är:

- Barn och pedagoger arbetar i reflekterande miljöer, där språklig utveckling är en grundpelare.
- Vi tar våra utgångspunkter i barns erfarenheter och förutsättningar och bemöter dem utifrån det. Lärandet sker i ett socialt sammanhang där barn och pedagoger uppmuntras att lära av varandra och lära tillsammans.
- Alla i verksamheten bidrar till att utveckla begreppen inflytande, delaktighet och ansvar speglat mot våra styrdokument.

Nationella mål/styrdokument

Studien sker både i skolan och förskolan och därför kommer både Läroplanen 1994 för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94), samt Läroplanen 1998 för förskolan (Lpfö 98) att användas (Skolverket, 2009a, b).

Förskolans uppdrag är bland annat att stimulera varje individs språkliga utveckling och låta individens nyfikenhet och intresse komma i första hand. Språk och lärande går hand i hand, liksom identitetsutveckling och språk (Skolverket, 2009a). I förskolans strävansmål står bland annat att varje barn ska utveckla sin förmåga att kommunicera i samspel med andra. Barnet ska även utveckla sitt ord- och begreppsfrörråd och få förståelse för skriftspråk och symboler (Skolverket, 2009a).

Skolans uppdrag är att ge eleverna möjlighet att kommunicera språket med hjälp av skrift, läsning och samtal (Skolverket, 2009b). Liksom Lpfö 98 som vi nämnt innan ska eleven få en identitetsutveckling via språket. I Lpo 94 finns mål att eleven ska behärska svenska och vara en aktiv läsare och lyssnare för att kunna uttrycka egna idéer och tankar i både tal och skrift (Skolverket, 2009b).

Teori

I det här avsnittet av studien kommer de olika teorierna som finns kring barns språkliga utveckling att presenteras. De teoretiker som presenteras närmare är Stern, Bronfenbrenner, och Vygotskij. Avsnittet bearbetas även med litteratur och forskning kring språkets betydelse eftersom språket är en stor del i boksamtalen. Som vi nämnt i inledningen är studien normativ eftersom vi inte funnit någon forskning eller litteratur som pekar på att boksamtal är negativt.

Språk

Språket är vårt viktigaste kommunikationsmedel när vi samspelar, både mellan barn-barn och mellan barn-vuxen. Enligt Stern (ref. i Brodin & Hylander, 1998) anses även det ordlösa samspellet vara viktigt samtidigt som vi pratar med varandra, då främst genom kroppsspråket. Chomsky (ref. i Hwang & Nilsson, 2003) menar att barn har en medfödd språklig förmåga och att de flesta barn är medvetna att de måste göra sig förstådda, via ljud eller kroppsspråk.

För att barnet ska utveckla sitt självförtroende och sin egen förmåga behöver barnet sällskap, uppmuntran och vägledning från en individ som är äldre än barnet själv är (Brodin & Hylander 1998). När barnet är i förskolan eller i skolan, har det många chanser till möte med andra individer som kan påverka barnet. Brodin och Hylander (1998) hänvisar även till Stern som anser att när ett barn stiger in i en värld full av ord får det ett nytt verktyg som gör att individen kan göra sig förstådd på ett annat vis än tidigare. Barnet får möjligheter att lära sig hur det ska handskas med orden för att göra sig förstådd, genom att vara delaktig i exempelvis samtal, läsning och skrivning.

Språket använder barnet ofta när det vill delge sina behov eller känslor till omvärlden för att förmedla budskap (Arnqvist, 1993). Lindö (2009) menar att dagens språkforskare är eniga om att det är av stor vikt att så tidigt som möjligt låta små barn få möjlighet ta del av texter i olika genrer i meningsfulla sammanhang. Detta för att barnen ska få en förståelse för läsandets och skrivandets kommunikativa aspekter. Säljö (1995) anser att språket hela tiden kan förnyas, utvecklas, uttrycka nya perspektiv och erfarenheter om omvärlden. Vidare fortsätter författaren, att när individen får delta i språklig kommunikation lär den sig sammanhängande berättelser som blir ett medel för att få förståelse för omvärlden.

Enligt Kåreland (1994) är en av barnets mest aktiva språkperioder när individen är mellan två till fem år. Det är vid denna tidpunkt ordförrådet utvecklas som mest med hjälp av berättelser, sagor, rim och ramsor. Författaren fortsätter med att långa och svåra ord kan barnet kanske inte förstå, men att leka med dessa ord i munnen kan vara roligt och utvecklande. Björk och Liberg (1996) anser att innan barnet kan läsa vill det gärna imitera andra genom att berätta utifrån bilderna i boken och därefter gå vidare med att låtsas läsa och låtsas skriva i förskolan. Enligt Arnqvist (1993) är många barn redan i förskolan intresserade av bokstäver och böcker. Därför menar författaren, det är viktigt att tillvarata detta intresse för litteraturen redan i förskolan eftersom det kan stimulera barns språkliga nyfikenhet och utveckling. Nikolajeva (1998) menar att empiriska studier visar att små barn förstår ord som kan ha en annan betydelse än den bokstavliga. Författaren menar även att barnlitteraturen ibland kan vara svår att tolka med olika bildspråk och vad bilden syftar till. Einarsson (2004) anser att barn tidigt i sina liv behöver möten med texter för att förstå att det finns ett samband mellan tal och skrift.

Enligt Söderbergh (1979) ska samtalspartnern/pedagogen kunna stödja och hjälpa, men även ge utmaningar till barnets språkliga utveckling. Lundberg (1989) påpekar att om barnet inte

nått en viss språklig nivå kan barnet inte lära sig läsa. Författaren lägger även vikten på att språkutvecklingen handlar om starka känslor och förmågan att sätta sig in samtalspartnerns känslor. Läsningen påverkar ordförrådet positivt och visar barnet att språket inte bara knyts till en situation, utan återkommer i många sammanhang (Svensson, 1998; Söderbergh 1979).

Samspel

Vygotskij anser att barn utvecklar sitt språk i sociala sammanhang med både barn och vuxna. Under tiden barnet går i förskolan är språket viktigt för barnets begreppsuppfattning. Språket är ett redskap mellan ord och begrepp. (Partanen, 2007; Svensson, 1998)

Genom att arbeta med boksamtal vidgas barnets begreppsuppfattning med hjälp av litteraturen och pedagogerna. Pedagogerna kan hjälpa till med att förklara och förtydliga bilder och ord för barnen. Barn lär sig språket i samspel med vuxna (Dale, 1998). Vuxna är förebilder och kan utmana barnet till vidare språkutveckling eftersom vuxna har ett större ordförråd och kan därför förklara för barnet vad nya ord och begrepp betyder (Dale, 1998). Vygotskij (ref. i Partanen, 2007) menar att språkutvecklingen har stor betydelse för vår psykiska utveckling. För att må bra behöver individer kunna uttrycka sig genom att kommunicera med andra individer. Detta kan ske antingen genom tal eller genom kroppsspråk. Även att delta i sociala aktiviteter, anser Vygotskij (ref. i Svensson, 1998) är av vikt för utvecklingen och språkinläringen. Stern, Bronfenbrenner och Vygotskij har liknande uppfattning kring att samspelet med andra barn och vuxna är viktigt för den personliga utvecklingen (ref. i Svensson, 1998).

När barn får tillfälle att samtala om böcker blir det en gemenskap där individen får möjlighet att prata, lyssna och reflektera i samvaro med andra (Björk & Liberg, 1996; Ekelund, 2007). Enligt Ekelund (2007) får språkutvecklingen störst chans att utvecklas genom att samspela med andra individer och genom att få vara delaktig vid berättelser. Arnqvist (1993) menar att samspelet mellan barn och vuxna är viktigt, där den vuxne på ett utvecklande sätt bemöter barns frågor om textens innehåll och struktur. Söderbergh (1979) pekar på att det betyder mycket för barns språkutveckling och ordförråd att samtala med andra individer. Även att barnet berättar och bli lyssnad till och att barnet lyssnar till vad andra har att säga, allt detta är de erfarenheter barnet får ta del av vid högläsning och berättelser (Ekelund, 2007). Enligt Lindö (2009) räcker det inte enbart med att berätta eller läsa för barnen. Lika viktigt är

samtalet kring den gemensamma läsoplevelsen. Samtalet påverkar språkutvecklingen eftersom barnen får tillfälle att samspela och byta erfarenheter, tankar och föreställningar med andra barn och vuxna. Lindö (2009) fortsätter skriva att människan behöver språket för att lära, växa och utveckla sin personlighet. Barn lär sig språket genom att alltid vara närvarande i språkliga miljöer i samspel med barn och vuxna.

Miljö

Bronfenbrenner (ref. i Svensson, 1998) utvecklade begreppet *utvecklingsekologiska perspektivet* som innebär att barnen sätts i relation till de miljöer som de lever i. Hemmiljön har en viktig betydelse beroende på hur barn uppfattar språket, vilket kan leda till att individerna blir mer språkmedveten i andra situationer än just i hemmet (Svensson 1998). Eftersom alla barn växer upp i olika hemmiljöer varierar språkmedvetenheten hos dem när de kommer till förskola och skola. Bronfenbrenner (ref. i Hwang & Nilsson, 2003) menar samtidigt att barn och miljön ändras med tiden då barnet utvecklas. Vidare skriver Hwang och Nilsson (2003) att Bronfenbrenner anser att utvecklingen sker olika på barn vid olika tidpunkter och vissa barn påverkas mer av en viss miljö än vad andra barn gör.

Högläsning

Wells (ref. i Svensson, 1998) gjorde en undersökning i vilken han kom fram till att barn som lyssnat på högläsning sedan tvåårsåldern hade ett bättre talspråk och läsutveckling vid sju års ålder. Alla barn mår bra av att lyssna på högläsning i förskola och skola även de barn som får högläsningen hemma (Björk & Liberg, 1996). Författarna fortsätter med att lägga vikten på att högläsning är viktig för fortsatta samtal, skrivande, laborerande av språket och utforskande av nya ord. Regelbunden högläsning varje dag i förskola och skola ger barnen något att se fram emot (Björk & Liberg, 1996). Högläsningen fyller flera funktioner, bland annat hjälper det barnet med handlingen och att få ett sammanhang i berättelsen (Brodin & Hylander, 1998). Mötet med texter är viktigt, främst genom högläsning och muntliga berättelser som ger barn tillfälle att tala om texterna i form av ett boksamtal (Arnqvist, 1993; Lundberg, 1989). Björk och Liberg (1996) menar att om man arbetar gemensamt med läsande och skrivande i förskola och skola skapas det möjligheter för högläsning för både barn och vuxna. Genom den gemensamma högläsningen och samtal kring texten efteråt ger det barnet ett verktyg att förstå texten direkt efter att högläsningen är avslutad (Svensson, 1998).

Kåreland (1994) anser det är viktigt att barn får möta olika förebilder och figurer och en bra idé till detta är att de får möta det genom läsning av olika litteraturer. Barnlitteraturen idag är så rik med varierande teman att den öppnar nya världar och ger barnen nya upplevelser i vardagen (Kåreland, 1994). Barns första möte med litteratur sker oftast via bilderböcker eller sagoläsning (Liberg 2006). Enligt Chambers (1993) behöver barn få ta del av olika former av litteratur, såsom poesi, dikter och romaner för att få erfarenhet av att det finns olika litterära verk. Chambers (1993) menar att det ger olika upplevelser av att läsa en text själv eller av att lyssna på samma text vid högläsning. Det ena ersätter inte det andra, och samtal om samma bok kan skilja sig åt beroende på om individerna läst texten själva, eller om individerna lyssnat vid högläsning av samma text. Författaren anser också att tidigare erfarenheter är viktigt vid all läsning (Chambers, 1993).

Boksamtal

I boksamtalet är inte boken det centrala utan den interaktion som pågår runt boken är det viktiga (Melander, 2006). Genom att samtala kring texten får barnen en möjlighet att utveckla språket (Lundberg, 1989). Ju mer barnen lär sig samtala och tänka kring texterna desto mer närmar sig barnen skriftspråket och genom att utveckla den språkliga medvetenheten desto mer utvecklas ordförrådet för barnen (Lundberg, 1989). Något av det viktigaste vid boksamtal anser Chambers (1993) är att ställa ”Jag undrar”-frågor om texten. Författaren anser att öppna frågeställningar är viktiga eftersom det inbjuder till aktivt deltagande i samtalet. Samtidigt som ”Jag undrar”-samtal är individuella är de även en gemensam aktivitet. Gemensamma blir dem eftersom deltagarna måste lyssna till vad andra säger. Individuella blir samtalen när individen ska tala om sin egen åsikt om textens innehåll. Boksamtal är ett sätt att ge uttryck för tankar och känslor som boken väckt och tillsammans med andra byta erfarenheter om detta (Chambers, 1993). Under tiden ett boksamtal pågår, sker många avbrott. Dessa avbrott är bra för det ger tillfällen för barnen att prata och samspela med varandra i boksamtalet. Samtalen kan handla om både det som sker i boken, men samtidigt kan det även leda in på annat än innehållet i boken (Melander, 2006).

Enligt Liberg (2006) är det viktigt med samspel kring böcker och dess handling. Författaren anser att samvaro över böcker kan väcka intresse för läsandet, vilket senare leder till att barnet även blir intresserat av skrivande som de har med sig resten av livet. Vidare fortsätter författaren med att dessa tillfällen med gemensamt läsande inte endast väcker intresse för

själva läsandet. Det ger även många olika kunskaper om hur en läsare ska bete sig och kunskaper om vad läsande egentligen innebär (Liberg, 2006). Enligt Svensson (1998) är det viktigt att den vuxne är engagerad i läsningen för att barnet ska ta till sig berättelsen i boken. Kåreland (1994) anser att om pedagogerna är engagerade och insatta i litteraturen gör det att de väcker barns läslust. Chambers (1993) menar att oavsett hur enkel en text är finns det alltid flera möjligheter att tolka texten på olika sätt. Vidare fortsätter Chambers (1993) att om individen får möjlighet att samtala, byta erfarenheter och funderingar om texter kanske innehållet får en annan betydelse. Det kan innebära att vissa frågetecken kring texten förklaras för individen.

Metod

I det här avsnittet av studien kommer valet av metod och tillvägagångssätt att bearbetas samt valet om urvalsgruppen. I slutet av avsnittet finns även en diskussion kring vårt val av metod för undersökningen.

I studien har en kvalitativ metod använts genom intervjuer. Studien har även kompletterats med att studera ett redan i förväg videoinspelat material. Enligt Nylén (2005) är det kvalitativ forskning om den bedrivs i en miljö som är naturlig och att forskarens roll är av betydelse för forskningens bidrag samt att detta bidrag ofta har en ambition att vara tolkande. Eftersom det färdiginspelade videomaterialet har spelats in ute i verksamheterna är miljön naturlig för de inblandade i studien. Intervjuerna har även gjorts med personer som jobbar i verksamheten. Utifrån dessa studier har materialet därefter tolkats. Johansson och Svedner (2004) menar att kvalitativa intervjuer är bra om forskaren vill få så uttömmande svar som möjligt. Genom intervjuerna som utfördes samt studerandet av det färdiginspelade materialet gör att studien ingår i en kvalitativ metod.

Urval

I den kommun där studien genomfördes fick vi hjälp av kommunen att ta fram ett rektorsområde som arbetar med en språklig profil. Det utvalda rektorsområdet arbetar aktivt med boksamtal. Utifrån detta gjordes ett urval som blev två förskolor och skolan som finns i området, dessa verksamheter är de som används i studien. Det genomfördes intervjuer med en lärare och en pedagog. Urvalet var representativt eftersom intervjupersonerna som valdes

hade särskilda kännetecken (Denscombe, 2004). De särskilda kännetecknen var att pedagogen och läraren arbetar aktivt med boksamtal i det utvalda rektorsområdet med språkprofil. De färdiginspelade videofilmerna som studerades genomfördes med barngrupper på samma förskolor och skola där den utvalda pedagogen och läraren arbetar. Vi fick en förfrågan av pedagogen om vi ville ta del av det redan färdiginspelade materialet. Mer om det presenteras i proceduren.

Insamlingsmetoder

Intervjupersonerna blev tillfrågade om intervjun fick lov att spelas in med en ljudupptagare innan intervjun ägde rum. Johansson och Svedner (2004) menar att intervjupersonerna ska ge sitt tillstånd till ljudinspelning samt bli försäkrade om att ingen annan än intervjuaren kommer att lyssna på det inspelade materialet. Den enskilda informationen får inte läcka ut till andra på samma arbetsplats om inte medgivande har ingåtts mellan de intervjuade parterna (Denscombe, 2004).

Vårdnadshavare till de barn/elever som var videofilmade blev tillfrågade och fick ge sitt samtycke om de ansåg att deras barn/elev fick medverka eller inte i studien (Denscombe, 2004). Ett brev skickades därför ut till de vårdnadshavare som hade barn/elever inblandade i videofilmerna. Alla vårdnadshavare till de barn/elever som blev videofilmade gav sitt samtycke till att deras barn/elev fick medverka. All information som framkom under videofilmerna behandlades likadant som intervjuerna, det vill säga konfidentiellt. Däremot kommer individerna att förbli okända när resultat och analys senare i studien presenteras (Patel & Davidsson, 2003). I resultat och analysdelen finns namn på respondenterna, dessa namn är fingerade för att skydda de individer som medverkat i studien.

Procedur

Som vi nämnt tidigare gjordes intervjuer med två personer som båda arbetar inom det utvalda rektorsområdet med språkprofilen. Intervjupersonerna blev i förhand informerade om vad intervjun skulle handla. Anledningen till detta var att respondenterna skulle vara medvetna om vad samtalet kom att handla om. Även om intervjupersonerna i förväg fick veta vad intervjun skulle handla om fick de inte reda på vilka frågor som skulle ställas (bilaga 1). En anledning till att de inte fick frågorna i förväg var att intervjupersonerna skulle svara så ärligt och rakt som möjligt. Hade de i förväg fått frågorna kunde de ha styrt sina svar så att de skulle bli

korrekta och fördelaktiga. Platsen där intervjuerna skulle äga rum fick intervjupersonerna välja själva för att skapa trygghet (Langemar, 2008). Förskolan och skolan var platserna som valdes av respondenterna. På grund av olika anledningar blev det inga intervjuer i verksamheterna utan i stället genomfördes telefonintervjuer med respondenterna. En av anledningarna till att det blev telefonintervjuer var att en av respondenterna blev sjuk och därefter missuppfattade när nästa intervjutillfälle skulle äga rum. Den andra respondenten telefonintervjuades också på grund av personliga händelser som gjorde det svårt att genomföra en intervju på plats. Intervjuguiden var en metod som användes för att ge struktur till intervjuerna (Langemar, 2008). Under telefonintervjuerna använde vi oss av semistrukturerad intervjuform med färdiga frågor och följdfrågor (Langemar, 2008). Följdfrågorna användes för att fokusera och förtydliga respondentens ståndpunkt (Langemar, 2008). När telefonintervjuerna var avslutade transkriberades intervjuerna och strukturerades upp efter den information som studien gav och detta redovisas i resultat och analysdelen.

Som vi nämnt tidigare blev barnens/elevernas vårdnadshavare informerade i förväg om att vi studerade materialet som var färdiginspelat på deras barn/elev i verksamheten. Materialet med boksamtal var videoinspelat i förväg med barn/elev och pedagog/lärare. En anledning till att studien videoinspelats i förväg var att pedagoger och lärare spelat in materialet för att kunna upptäcka vad som sker i boksamtalen och även kunna observera sig själva i situationen. En annan anledning till att det redan fanns färdiginspelat material var att pedagoger/lärare använder det i gruppen som möts en gång i månaden och där kunna studera deras olika sätt att arbeta med boksamtalen. När studien påbörjades kom ett erbjudande om att ta del av det färdiginspelade material som redan fanns. Vi tackade ja till detta erbjudande eftersom vi såg en rad fördelar, men samtidigt nackdelar. En av fördelarna var att vi kunde studera materialet många gånger för att få olika infallsvinklar på vad som hände under videofilmen. Samtidigt fanns det nackdelar med detta eftersom vi inte i förhand visste vad pedagogerna kan ha haft för avsikt med det inspelade materialet. Vidare kommer detta att diskuteras i metoddiskussionen.

Bearbetning

Som redan nämnts tidigare transkriberades telefonintervjuerna för att göra det lättare att arbeta med den information som gavs från intervjuerna. Inspelningen underlättade analysen samt möjliggjorde transkribering av intervjuerna (Langemar, 2008). När materialet var

transkriberat och klart gjordes en bearbetning av intervjuerna samt en jämförelse med teori avsnittet. Svaren som framkom ur intervjuerna sattes i samband med det videoinspelade materialet och teoriavsnittet för att hitta om det fanns några gemensamma nämnare med samspel, språk, miljö och boksamtal.

Det videofilmade materialet studerades noggrant och utifrån detta blev de bearbetade. Varje filmsekvens studerades flera gånger för att hitta olika intressanta infallsvinklar. Vi genomförde bearbetningen tillsammans och var och en för sig för att därefter kunna jämföra våra anteckningar. Som vi nämnt tidigare i ovanstående stycke bearbetades även videomaterialet på samma sätt som vi gjorde med intervjuerna, det vill säga, en jämförelse med teori avsnittet. Det som studerades i videofilmerna var om och hur det fanns samspel mellan de inblandade, hur miljön såg ut och hur individerna använde språket i frågor och svar i samtalen. Detta beskrivs närmare i resultat och analysdelen.

Efter att intervjuerna transkriberats, studerades det videoinspelade materialet för att komplettera intervjuerna. Detta gjordes för att få en helhetsbild över vad som sker i utvecklingen av boksamtalen i de olika stadier som finns mellan de olika verksamheterna.

Analys och reflektion

Analysen är inspirerad av en hermeneutisk ansats som går ut på att en individ tolkar sin livsvärld utifrån dennes erfarenhet och en annan individ tolkar sin livsvärld utifrån dennes erfarenhet (Hartman, 1998). Respondenterna svarade utifrån sina egna upplevelser på frågorna under intervjuerna. Svaren på frågorna var respondenternas egna tolkningar av högläsning och boksamtal. Utifrån respondenternas svar tolkades upplysningarna utifrån våra egna upplevelser från det färdiginspelade videomaterialet som vi tagit del av. Inom hermeneutiken är det centrala begreppet språket eftersom vår livsvärld tolkas utifrån det (Langemar 2008). Språket är en viktig del av våra liv och utan det hade vi haft svårt att kommunicera med varandra. Detta gäller även i skolan när språket gör att vi förstår varandra oavsett vilket ämne som eleverna har. För att kunna tolka ett resultat i en forskning måste forskaren både använda sig av teori och praktik för att förstå vad som ska tolkas i resultatet (Denscombe, 2004). Detta är något som gjorts med både intervjuerna och det färdiginspelade materialet.

Validitet och reliabilitet

För att få en hög validitet i en kvalitativ intervju måste intervjuaren vara medveten om att använda precision med att ställa de rätta frågorna i intervjuerna (Denscombe, 2004). Avsikten med intervjuerna i studien var att ställa frågor som handlade om boksamtal och hur dessa gick till i de utvalda verksamheterna. Det är viktigt med exakt och detaljerad data vid intervjuer för att få underlag till forskarens specifika syfte (Denscombe, 2004). Insamlingsmetoden med videoinspelning anses vara en tillförlitlig metod, eftersom det som framkommer under inspelningen inte går att förändra (Denscombe, 2004). Det färdiginspelade materialet som användes finns kvar och det går inte att ändra på eller förvränga, därför skulle andra som studerar materialet kunna hitta samma saker som studien gav. DePoy och Gitlin (1999) anser att validiteten har att göra med om syftet till undersökningen stämmer ihop med resultatet. Forskaren ska ha reflekterat över om syftet med undersökningen stämmer överrens med de resultat som framkommer. Studien måste kunna visa att data och analyser är grundade i sådant som är förankrat till studien, om frågan är viktig, tillförlitlig och realistisk för det som undersöks (Denscombe, 2004). Avsikten med studien var att studera boksamtal i ett utvalt rektorsområde. Kvale (1997) anser att det är viktigt att forskaren har ett kritiskt förhållningssätt till sin egen analys och resultat.

Reliabiliteten, det vill säga tillförlitligheten, i studien anses vara god eftersom intervjuerna har genomförts på samma sätt. Respondenterna har vid intervjutillfället fått samma frågor i samma ordningsföljd vilket innebär att studien får en god reliabilitet. Enligt Denscombe (2004), är det viktigt för forskaren att vara säker på att forskningsmetoden som använts vid undersökningen är stabil för att resultaten inte ska kunna förvrängas. Det vill säga, forskningen måste gå att genomföras på nytt av andra forskare. Johansson & Svedner (2004) anser att mätnoggrannheten måste vara exakt för intervjumetoderna för att få en hög reliabilitet.

Metoddiskussion

Anledningen till att vi använde intervjuer och kompletterade med att studera videomaterial var för att få en större förståelse och innebörd vad som händer under ett boksamtal. Det vi avsåg att studera i det videoinspelade materialet var att se om det finns en utveckling i boksamtalen från förskola till skola. Det videoinspelade materialet användes för att få ett komplement till intervjuerna med pedagoger och lärare kring boksamtal. Detta gjordes för att

få en bredare uppfattning om hur både barn/elever och pedagog/lärare upplevde boksamtal och att studera utvecklingen i boksamtalen.

Vi hade ett nära samarbete med pedagogen och läraren i det utvalda rektorsområdet. Även om studien genomfördes med telefonintervjuer och redan färdiginspelat videomaterial, har vi personligen träffat pedagogen och läraren i deras verksamheter. Vi har försökt att vara objektiva och enligt Denscombe (2004) är objektivitet när forskare är sakliga, opartiska och inte lägger sin egen värdering i arbetet. Subjektivitet är motsats till objektivitet, det vill säga att forskaren lägger sina egna värderingar i arbetet och är partiskt till det som forskningen syftar att undersöka.

Anledningen till varför vi valde att använda oss av det färdiginspelade videomaterialet är flera. En anledning var att vi ansåg det lättare att studera ett redan färdigt material. En annan anledning var även att vi kunde spola fram och tillbaka och studera samma situation flera gånger samt att upptäcka nya saker. Vi har båda upplevt genom vår verksamhetsförlagda utbildning (VFU), att när vi kom in som nya människor i både förskola och skola blev barnen/eleverna intresserade av vilka vi var och började ställa frågor. Det är något som kunde ha skett om vi varit med när filmerna spelades in. Det kunde undvikas genom att ta del av det färdiginspelade materialet där barnen/eleven har en pedagog/lärare som de känner sedan tidigare. De nackdelar vi såg med att ta del av ett färdigt material var att vi inte kunde säga vad pedagogerna/läraren hade för avsikt med videoinspelningen. De kan ha haft som avsikt att studera något helt annat än vad vi hade som avsikt att studera samt att de kan ha riktat samtalet på ett speciellt vis, kan vara omedvetet, för att få fram vad de ville undersöka. En annan nackdel med detta är att vi inte kunde se en helhet om vad som pågick i rummet. Här tänker vi speciellt på det inspelade materialet som studerades från skolan där alla eleverna inte fick plats i bild.

Det är viktigt att intervjuerna behandlas konfidentiellt för att skydda respondenternas identiteter. Som nämnts tidigare har namnen på alla medverkande i studien ändrats, detta för att skydda deras identiteter. Avsikten med studien var att se om det fanns en utveckling i boksamtalen från förskola till skola.

När materialet var insamlat gjordes en transkribering av intervjuerna. Transkriberingen var bra för det gav oss tid att reflektera om vad respondenterna sade under telefonintervjuerna och

vad respondenterna menade med vad de sade. Även om en av oss under intervjuerna förde anteckningar, märktes det vid transkriberingen att inte all fakta fanns med i anteckningarna som en av oss skrev under telefonintervjuerna.

Resultat och Analys

I denna del av studien kommer resultat och analys att presenteras, det vill säga de videofilmer som studerades samt de intervjuer som gjordes. Efter varje förskola/skola presenterats finns det en analys/reflektion vad vi anser om förskolan/skolan. Som vi nämnt tidigare kommer de namn som finns med i situationerna och i intervjuerna inte vara individernas riktiga namn. Alla de situationer som studerats noga med hjälp av videofilmerna visar att de alla har fyra saker gemensamt: samspel, språk, miljö samt att det alla är boksamtal. Avsnittet avslutas med en diskussion och slutsats.

Förskola A

På förskola A är barnen mellan ett till tre år gamla. De barn som är med i de videofilmer som studerades är tre år gamla.

Bu och Bä på sjön

Pedagogen läser en bok, tillsammans med treåringarna Kalle och Pelle. De har varsin bok så att barnen själva kan vara med och bläddra. Boksamtalet sker i ett rum med stängd dörr och i en soffa. Pedagogen sitter till vänster, Kalle i mitten och Pelle till höger.

Det första Pelle kommenterar innan högläsningen startar är att det är många likadana böcker, ett exemplar till dem var, och blir jätteglad. Barnen är med i berättelsen och lever sig in i boken tillsammans med pedagogen. Kalle är med mer än Pelle är i början av högläsningen. Efter någon minut börjar Pelle att upprepa vad pedagogen säger. Kalle börjar prata om båten så fort sagan är slut. Kalle är aktiv och svarar på frågan som pedagogen ställer om vad han tyckte var bäst i boken. Kalle ställer samma fråga till pedagogen. Pedagogens svarar att Bu och Bä har det trevligt och sjunger när de är ute på sjön. Kalle relaterar direkt till sången "Bä, bä vita lamm" och börjar sjunga och gör rörelser till. Detta eftersom Bu och Bä är två får och Kalle associerar denna sång till namnet Bä. När pedagogen frågar pojkarna om det var något

de tyckte om med boken svarar Kalle att ”vi tyckte bara om båten”. Däremot svarar varken Pelle eller Kalle på frågan om vad de inte gillade i boken. Pelle är till en början inte med i samtalet, men börjar prata när pedagogen och Kalle diskuterar båtar. Pedagogen pratar om flytvästar när Kalle berättar att han ska köra en jättestor båt med ”seglar” på när han blir stor, samtidigt som han med sina armar visar hur jättestort är. Pelle pekar på båten som finns med i boken och säger att han vill ha en sådan båt. En motorbåt med stor motor där bak och tar händerna bakåt ryggen och visar att motorn ska vara baktill på båten. Pedagogen ser en krabba bland stenarna i boken. För Pelle blir krabborna helt plötsligt katter. Pedagogen nickar till svar och håller med att krabbor och katter kan finnas vid stenar nära vattnet. Pelle har fört boksamtalet in på att katterna inte tycker om att bada. Pedagogen tar upp tråden till samtalet igen och undrar vad de båda pojkarna hade tyckt vara trevligt att ha med sig i en fikakorg ut på picknick. Från att de berättar vad de vill ha med sig i en fikakorg börjar nu Kalle berätta vad han ska bli när han blir stor. Även Pelle berättar vad han vill bli när han blir stor. Pedagogen fångar in pojkarna igen och frågar återigen vad de skulle ha med sig i en fikakorg. Vid detta tillfälle svarar båda pojkarna tillsammans vad de vill ha med sig. Pedagogen tackar pojkarna för ett trevligt boksamtal, men barnen vill höra boken en gång till och det får de.

Andra gången pedagogen läser boken börjar Pelle att härma vad pedagogen säger. När Kalle upptäcker detta börjar han också härma pedagogen. Barnen är med mer andra gången i berättelsen. När pedagogen kommer fram till avsnittet där Bu och Bä sjunger börjar pojkarna genast igång och sjunger Bä, bä vita lamm. Pedagogen hänger också med, både i sången och i rörelserna. När pedagogen börjar läsa boken igen fortsätter Pelle att härma vad pedagogen säger. Först tittar Kalle i pedagogens bok, och glömmer bort sin egen bok. Efter en stund kommer han på att han har en egen bok och bläddrar fram till uppslaget med motorbåten. När de kommer fram till sidan med båten berättar Kalle att han minsann vill ha en sådan båt när han blir stor. Pojkarna slutar att härma vad pedagogen säger och börjar leka med böckerna. När boken är slut utbrister Pelle att han vill höra den en gång till och det får dem.

Pedagogen börjar läsa boken en tredje gång, Pelle är med och har kontroll på vilken sida de är på och jämför gärna med pedagogen och Kalle. Kalle bläddrar och tittar i sin egen bok. När de kommer till sidan där Bu och Bä sjunger sätter pojkarna genast igång och börjar sjunga Bä, bä vita lamm. Barnen gör rörelsen till sången och pedagogen är aktivt med, sjunger och gör rörelsen tillsammans med dem. Pelle börjar härma vad pedagogen säger igen. Efter en liten stund är Kalle mer aktiv och är med i handlingen igen. Kalle tittar i pedagogens bok och

bläddrar inte i sin egen. Efter ett tag kommer han på att han glömt bläddra och bläddrar då framåt men slår igen boken och tittar i pedagogens bok tills sagan är slut. Pelle verkar däremot helt ha tappat intresset och slår igen boken och leker med den. När boken är slut för tredje gången säger Pelle att de ska gå och att det är någon annans tur.

Mitt i natten A

Pedagogen läser, tillsammans med treåringarna Mia och Hanna, en bok. Pedagogen håller i boken. Boksamtalet sker i ett rum med stängd dörr. De sitter på en matta på golvet. Pedagogen sitter till höger om Mia och i knäet sitter Hanna.

Hanna vill sitta i knäet för hon är lite rädd och hon frågar pedagogen om lov till detta med ynkelig röst. Mia är rädd för boken, den är "läskig" tycker hon. När pedagogen gör olika ljud tittar Mia på pedagogen och kommenterar återigen att det är "läskigt". Hon lutar sig närmare pedagogen och hoppar till igen när ännu en mörk sida kommer upp i boken. Hanna gör några upprepningar som pedagogen precis berättat. Mia leker med sina sockor och Hanna frågar varför de är rädda i boken. Hanna fortsätter ställa frågor om boken och då främst "varför-" frågor. Mia svarar när hon får en fråga från pedagogen. Pedagogen läser med inlevelse i berättelsen, men blir avbruten av Hanna som ställer fler "varför-" frågor. Hanna tycker inte om vargen i boken och Mia fyller i att hon inte heller gör det. Mia menar att det som är i boken är bara på låtsas för det är en bok. När flickorna får frågan från pedagogen vad som är bra i boken har de svårt att svara på det. Mia är rädd för boken, men vänder inställning helt plötsligt från att vara rädd till att tycka om karaktärerna i boken. Hanna säger inte så mycket och Mia börjar prata om Emil i Lönneberga och soppskålen. Mia säger flera gånger med liten röst att hon inte tycker om boken och att den är otäck.

När högläsningen är slut samtalar de om boken. De talar framförallt om rädsla, men även vad som finns i skogen. När Hanna härmar en uggle som finns med i boken, säger Mia att hon tycker den är otäck. Pedagogen säger att sagan är slut och stänger boken. Mia säger att hon vill läsa boken för pedagogen och pedagogen svarar att det får hon gärna göra. Hanna vill höra en annan bok och pedagogen uppmanar henne att hämta en ny bok, som inte är otäck. Mia börjar läsa "Mitt i natten" för pedagogen. Mia säger till pedagogen att boken inte är farlig och viskar fram historien i boken. Mia börjar ställa frågor vad som händer i boken och tillägger att boken inte är farlig ytterligare en gång. När hon läst färdigt boken för pedagogen,

läser Mia samma bok ännu en gång och gör ljudeffekter till händelser i berättelsen. Samtidigt sitter pedagogen bredvid och läser den nya boken för Hanna. Mia ryser fortfarande till för de mörka sidorna och är lite rädd. Däremot upprepar hon flera gånger att hon tycker boken är rolig, även om hon samtidigt tycker att den är otäck. Hon bläddrar ytterst längst ner på sidorna med så få fingrar som möjligt förbi de mörka sidorna i boken samtidigt som hon säger ”usch”! Mia tycker inte boken som Hanna hämtade var bra, därför fortsätter hon läsa ”Mitt i natten”. En pojke kommer in i rummet och Mia säger till pojken att han får sitta jämte henne. Mia börjar läsa ”Mitt i natten” för pojken och berättar hur rädd hon är och att hon anser boken är otäck. Samtidigt försöker pojken ta med Mia in i hans lek. Mia vill leka med honom, men först när hon har läst klart boken. Samtalet avslutas med att Mia och pojken lämnar rummet och pedagogen och Hanna sitter kvar och läser färdigt den andra boken.

Mitt i natten B

Mia och Freja tre år tittar själva i boken ”Mitt i natten”. Mia har varit med och läst boken tidigare tillsammans med en pedagog och flickan Hanna. Barnen sitter vid ett bord, i ett rum där de brukar leka. På andra sidan av bordet sitter pedagogen och andra barn finns runtomkring i rummet.

Pedagogen uppmanar flickorna att börja läsa boken. Mia bläddrar i boken och Freja verkar inte alls intresserad av boken. Mia tycker att Freja ska vara med och läsa boken. Mia blir rädd för de första sidorna och undrar vad månen är för något. Freja svarar inte på det. Mia blir rädd när tigern kommer fram i skogen medan Freja säger att hon inte är rädd. Mia tittar på Freja och undrar varför inte hon är rädd. Freja börjar hålla för ögonen och Mia gör samma sak. Mia tycker att Freja ska bläddra så de kommer bort från det otäcka i boken. Mia undrar varför Freja håller för ögonen. Mia uppmanar Freja att bläddra igen, men Freja vänder inte sida. Mia undrar om Freja är rädd för sidan. Freja säger att hon blev rädd för boken. Mia tar mod till sig och vänder sida och säger till Freja att monstret inte finns på den sidan hon just vänt till. Freja vill byta sida till monstret igen och håller för ögonen på nytt. Ett bråk mellan flickorna om ett bokmärke, som ligger på bordet, gör att boksamtalet tar slut.

Intervju med Anna som är pedagog på förskola A

Anna har arbetat som förskollärare i tjugo år, på förskolan där hon arbetar i dag har hon arbetat i fem år. Innan Anna ska genomföra ett boksamtal väljer hon ut en bok som hon sedan

läser för sig själv. När de började arbeta med boksamtal satte hon post it lappar i böckerna där hon ansåg det fanns något relevant att fråga om. Det gör hon inte längre för hon anser att nu sitter det lite mer i ”ryggraden” hur hon svarar på barnen frågor. En viktig del i boksamtalet, anser Anna, som ger mer är när alla har varsin bok som de kan sitta och bläddra i.

Anna fortsätter att berätta hur de planerar ett boksamtal. Oftast försöker pedagogerna sitta två och två och gemensamt komma fram till vad boken handlar om och ta ut viktiga frågor om vad de kan ta upp i boksamtalet med barnen. Det är tidskrävande att sitta två och två, men samtidigt bra för de har olika tankar om bokens innehåll. De böcker som de läser när de har boksamtal väljer Anna ut själv, just för att i förväg ha förberett vad hon ska ta upp. Samtidigt menar hon att om barnen kommer med en bok kan hon göra ett spontant boksamtal bara miljön är lugn och ingen kommer och stör. Anna anser att miljön är jätteviktig, framför allt att de sitter bekvämt och får vara ostörda. Oftast äger boksamtalet rum i personalrummet där de kan stänga dörren och visa att där inne sker ett boksamtal. Det är viktigt att boksamtalet sker på en lugn plats eftersom stämningen lätt bryts om det finns saker runtomkring som stör vid boksamtal. Det kan vara svårt att hitta tillbaka till rätt spår igen om samtalet blir avbrutet av något som distraherar barnen.

Anna anser att det bästa är att ha två barn för att de ska få komma till tals och lyssna på varandra samt träna på färdigheter som samspel och språk. Anna menar att ju yngre barn desto färre ska de vara. Anna fortsätter att berätta att om hon har ett barn som inte riktigt har med sig språket kan det vara bra att sitta ensam med det barnet. Anna anser att ju bättre språk ett barn har desto fler barn kan medverka i boksamtalet. Anna gör barnen medvetna om språket genom att de läser med henne och ibland kan barnen fråga vad orden betyder och då förklarar Anna det.

När barnet ska byta avdelning (till förskola B) har de med sig sin portfolio och i den står det vilka böcker barnen har gått igenom och vad de diskuterat. Ännu finns det ingen dokumentation kring varje barns utveckling i boksamtal, men de arbetar aktivt för att det ska bli så. Tanken är att det inom en framtid ska gå att följa barnets gång i boksamtalet och se hur de utvecklas från förskola till skola.

Skillnaden Anna ser på barnen från innan de började med boksamtal är att barnen är mer intresserade av böcker. Pedagogerna har pratat med föräldrarna om att de har boksamtal och

hur viktigt de anser att det är för barnen. Föräldrarna har också blivit mer medvetna hur bra det är att läsa för sina barn. Anna avslutar med att säga att hon tror föräldrarna läser mer för sina barn hemma nu än vad de gjorde tidigare.

Analys/reflektion från förskola A

På förskola A är boksamtalen en viktig del i vardagen. I de situationer som studerats med hjälp av videofilmerna, tolkar vi det som att barnen är bekväma i situationen och att de alla har genomfört boksamtal tidigare. De sitter på bekväma platser i en soffa eller på en matta på golvet, vilket leder till att miljön spelar en stor roll i boksamtalet. Samtalen sker i ett rum med stängd dörr, där de får vara ifred. Pedagogerna anser det mycket viktigt att de får sitta ostört, för att både hon och barnen ska kunna vara engagerade och fokuserade på boken och samtalet efteråt. Detta tolkar vi som en viktig del i miljön kring boksamtalen att de får sitta i lugn och ro. Vår uppfattning om samspelet mellan pedagogerna och barnen är att det fungerar bra i alla de situationer som studerats. Vi tolkar även samspelet mellan barnen som bra. De imiterar gärna varandra, vilket vi uppfattar som att de lär sig språket och respekterar varandra. Barnen härmar både varandras kroppsspråk och det verbala språket, genom att berätta, lyssna och även när de sjunger, som vid en av situationerna, ”Bu och Bä på sjön”. Vi tolkar sångsituationen till att barnen relaterar till sången Bä, bä vita lamm. Det kan bero på att de har sjungit sången tidigare på förskolan, eller att de relaterar till namnet Bä och inser att det finns en sång som innehåller namnet. Pedagogerna menar att det är viktigt att avsätta den tid som behövs vid ett boksamtal, svara på barnens frågor och förklara ord de inte förstår. Det uppfattar vi som att pedagogerna menar att det gäller att låta boksamtalen ta den tid det tar och inte stressa igenom ett samtal. I ”Mitt i natten” ställer Hanna många ”varför-frågor” och alla dessa svarar pedagogerna tålmodigt på. Anna fortsätter förklara vikten av att relatera till barnens egen verklighet när de samtalar om ord och innehåll. Vi tolkar detta som att språket kommer in och det gör att barnet lär sig nya ord och uttryck. Även genom att imitera andra lär sig barnen språket och nya ord. Vid de planerade boksamtalen är det oftast pedagogerna som valt ut böckerna som diskuteras. Kommer däremot barnen spontant och ber pedagogerna att läsa en bok, kan den berättelsen användas i ett boksamtal. Detta tolkar vi som att det är demokratiskt på förskolan där barnen kan få vara med och bestämma när boksamtalen ska äga rum. Pedagogerna gör en planering kring boksamtalen, men tar även vara på de tillfällen när ett barn kommer med en bok som barnet själv vill läsa, som även det kan bli ett boksamtal. Slutsatsen kring förskola A är att pedagogerna planerar boksamtalen noga och har blivit säkra på hur ett

samtal ska gå till och hur hon ska få fram det hon vill ha fram. Det har blivit en vardag på förskola A där både barn, pedagoger och föräldrar upplever boksamtalen som något positivt och framför allt utvecklande för barnens språk.

Förskola B

På förskola B går barn som är mellan fyra till sex år gamla. De barn som är med i videofilmerna är fyra och fem år gamla.

En hund

Pedagogen läser, tillsammans med femåringarna Peter och Olle, en bok. Pedagogen har en storbok, en bok i ett stort format, och pojkarna har varsin liten bok. Boksamtalet äger rum i ett lugnt rum med stängd dörr. De sitter på små dockmöbler med pedagogen i mitten och Olle till höger och Peter till vänster.

Peter säger att han blir filmad, pedagogen säger att de ska titta på filmen efteråt. Pedagogen börjar fråga pojkarna om de vet vad som står i texten, Olle har ingen aning om detta. I början tittar Peter gärna i storboken innan han kommer på att han har en egen likadan, fast liten bok. När det är dags att vända blad frågar pedagogen pojkarna vilken sida de är på, vilken siffra sidan har. Pojkarna vet alltid vilken siffra som kommer närmast i boken. Peter berättar att han har en hund och talar om vad den heter. Olle undrar vad hunden heter i boken. Pedagogen svarar att det vet man inte. När de kommer till sidan med ett hundben påpekar Olle att benet i storboken ser ut som ett dinosaurieben. Det håller pedagogen med om, men fortsätter läsa sagan. Peter reser sig upp och vill inte riktigt svara på vilken sida de är på i boken, men Olle berättar vilken sida de är på. Pedagogen riktar in sig på samtal med Peter och ställer inte många frågor till Olle. Olle ser väldigt koncentrerad ut när han läser sin bok, det ser nästan ut som att han läser på riktigt. Han för fingret vid bokstäverna och säger meningarna som pedagogen har sagt. Peter pratar mest och Olle hamnar lite i bakgrunden i boksamtalet. Peter upprepar vad pedagogen säger när hon läser i boken. När pedagogen ställer frågor svarar Peter gärna på dem. Peter ramlar av stolen och Olle gör samma sak. Pedagogen försöker komma på rätt spår igen och fortsätter läsa boken. Peter upprepar vad pedagogen läser och säger att de är på sidorna tio-elva. Pedagogen försöker hålla samtalet på rätt spår, men har svårt att få dem intresserade av boken. Peter vill inte titta på första och sista sidan för att jämföra färgen på hunden som har fått målarfärg på sig. Däremot är Olle med på det och berättar vilka de olika

färgerna på hunden är. Peter berättar igen att han har en hund hemma och att den är svart. Innan samtalet är slut säger pedagogen till pojkarna att de har berättat sagan bra för henne.

Sagan om det röda äpplet

Pedagogen läser, tillsammans med femåringarna Erik, Gabriel, Robin och Felicia, en bok. Boksamtalet äger rum i ett rum med stängd dörr och på en matta på golvet. Pedagogen sitter i mitten av barnen och håller i en bok. Erik och Felicia sitter till vänster och Gabriel och Robin sitter till höger om pedagogen.

När vi börjar studera det videofilmade materialet har halva boksamtalet gått. Pedagogen läser färdigt boken och därefter beskriver pedagogen bilder och förklarar ord. Alla barn lyssnar och är intresserade av berättelsen. Pedagogen frågar vad de tror händer i slutet av boken, eftersom berättelsen har ett öppet slut. Erik börjar berätta vad han tror händer och frågar därefter sina kamrater vad de tror händer efter berättelsens slut. Gabriel har inte tänkt på vad som händer när berättelsen är slut. Här avslutas diskussionen om bokens slut. Pedagogen ställer frågan vad de tyckte var bra i boken. Robin tyckte allt var kul och Gabriel håller med. När pedagogen tar upp en sida med ett plastäpple börjar barnen att peka på det i tur och ordning. Robin tyckte att plastäpplet var det roligaste i boken. När Felicia blir tilltalad av pedagogen svarar hon, men säger att hon inte vet vad hon tyckte bäst om. De tre pojkarna tar över samtalet, men Felicia säger till slut att hon tyckte bäst om katten i boken. Erik berättar vad han tyckte bäst om i boken och även varför han tyckte så. Pedagogen avbryter Erik, men han fortsätter att berätta vad han anser. Robin blir mer och mer rastlös och vill inte svara på frågan vad han tyckte bäst om och försvinner nästan ur bild. Gabriel tyckte om allt i boken och Felicia bladdrar och säger vad hon ogillade i boken. Robin vill gå därifrån. Pedagogen fångar upp Robin genom att nämna att han sagt till henne vid ett tidigare tillfälle att hans pappa läst boken när han var liten. På detta svarar Robin att hans pappa tyckte boken var jätterolig när han var liten. Därefter tackar pedagogen för boksamtalet och stänger av videokameran.

Analys/reflektion från förskola B

Här blir boksamtalet en utmaning för barnen genom att de har en egen bok som de ska bläddra i vid rätt tillfälle och försöka läsa vad som står i texten. I det andra boksamtalet som äger rum på den här förskolan använder de sig av en bok med öppet slut. Med öppet slut menas att det inte finns något givet slut i boken, utan barnen får själva hitta på hur berättelsen slutar. Det

gör att barnen måste använda sig av sin fantasi för att själva komma fram till vad som hände efter det att berättelsen tog slut. Det anser vi positivt eftersom barn har så levande fantasier och de får möjlighet att utveckla detta i samspel med andra. På förskola B är det också samspel, både mellan barnen och mellan pedagogen och barnen. Barnen är koncentrerade när de är med i boksamtalet. Det vi upptäckte kring miljön i förskola B var när de vid ett tillfälle sitter på en matta på golvet, är barnen lugna och fokuserade på boken. Under det andra samtalet sitter de på stolar och hela samtalet blir rörigare. Vid båda tillfällena sitter de i lugna miljöer där inget spring eller störande moment finns. Detta tolkar vi som en anledning till att barnen är fokuserade på vad samtalet handlar om. Barnen pratar och är aktiva när pedagogen ställer frågor, men de ställer inte några frågor om vad ord eller uttryck betyder. I likhet med Förskola A använder de sig av bilderböcker och det är inte med mer än fyra barn åt gången i varje boksamtal som de utför. Eftersom ingen intervju kunde genomföras med en pedagog på förskola B kan vi enbart spekulera om de planerar som pedagogen på förskola A gör. Vi förmodar att de planerar på samma sätt som på förskola A, för utan att planera ett boksamtal kan det vara svårt att genomföra det på ett bra sätt. Pedagogen verkar veta vad hon ska ta upp i samtalen, därför antar vi att hon har planerat samtalen innan genomförandet. Slutsatsen för förskola B är att de genomför boksamtalen på samma sätt som förskola A, men att de utmanar barnen till att försöka lära sig läsa och veta var i boken de är. Det är speciellt i ”Min hund” som det märks, när pedagogen vill veta, vilken sida pojken är på och att en av pojkarna försöker följa med i texten när pedagogen läser.

Skolan

De elever som var med i videofilmerna i skolan går i skolår två. Boksamtalet äger rum när alla i klassen är samlade.

Syskonkärlek

En lärare, tillsammans med femton elever som går i skolår två, läser en bok. Boksamtalet äger rum på golvet i klassrummet. Pedagogen läser och eleverna sitter och lyssnar. Syskonkärlek är en berättelse som finns i en läsebok med bilder på vissa sidor.

Läraren börjar läsa berättelsen och eleverna lyssnar noga. Läraren läser en sida och frågar sedan om de känner igen sig i berättelsen. Eleverna berättar om sina egna erfarenheter om bråk i familjen med sina syskon. Läraren ställer följdfrågor om syskonbråk som eleverna

själva har upplevt. Många räcker upp handen och vill berätta om egna erfarenheter. En flicka berättar att hon inte alls känner igen sig för hon bråkar nästan aldrig med sin syster. Men de flesta eleverna berättar om olika bråk med sina syskon. Samtalet fortsätter med andra erfarenheter från fler elever. Läraren fortsätter ställa följdfrågor till de elever som berättar. Läraren frågar efter att varje elev avslutat sin erfarenhet om de blev sams efteråt. Därefter undrar läraren om de tycker det är viktigt att säga förlåt. Eleverna är inte överrens om det. Några tycker att det är viktigt medan några tycker att det inte är viktigt att säga förlåt till varandra när man gjort eller sagt något dumt. Läraren tystar ner dem och börjar läsa i boken igen. Läraren frågar på nytt om eleverna känner igen sig, hur huvudpersonen beter sig när den är arg. Eleverna berättar om egna erfarenheter igen. Återigen ställer läraren följdfrågor. Eleverna kommer in på ilska och om att få ut sitt arga på olika saker. De berättar om egna erfarenheter hur de känner sig och hur de gör när de blir arga. De sparkar på dörrar och låser in sig i sina rum. Eleverna säger nästan samma sak hur de är när de är arga, men den ena eleven gör det värre än den andra. Elevgruppen visar hänsyn för varandra och lyssnar aktivt på den elev som har ordet. Eleverna svarar ärligt på frågorna och många är villiga att dela med sig av sina erfarenheter. Läraren fortsätter att ställa följdfrågor vid varje barns erfarenhet. Alla eleverna pratar i mun på varandra och håller med att de ångrar sig när de sagt något dumt när de varit arga. Egna erfarenheter från eleverna om bråk med föräldrar kommer upp. Läraren förklarar för eleverna att det är viktigt att man blir vänner igen oavsett om det är kompisar, föräldrar eller syskon som man bråkat med.

Intervju med Ulla som är lärare i skola

Ulla har arbetat som lärare i två och ett halvt år. På skolan hon arbetar idag har hon varit lika länge. När Ulla ska välja en bok för boksamtal går hon oftast till biblioteket. Där tar hon hjälp av bibliotekarien om det är något speciellt ämne som hon har tänkt rikta in sig på. Det blir oftast bilderböcker, men även andra böcker väljs. Därefter läser Ulla själv boken några gånger för att känna sig insatt i den. Sedan förbereder hon några frågor att ha i beredskap under boksamtalet. Enligt Ulla pratar eleverna oftast mycket själva i boksamtalen, men om de inte skulle göra det finns det några färdiga frågor i beredskap.

Ulla berättar om ett tillfälle när rektorn på skolan köpte in en klassuppsättning av samma bok. Detta upplevde hon som väldigt positivt, eftersom eleverna hade varsin bok. De kunde bläddra och följa med i texten och det gavs möjlighet att ställa andra frågor när eleverna hade

varsin bok att följa med själva i. Det var även bra på det sättet att eleverna själva kunde gå tillbaka och titta på handlingen i efterhand.

Oftast är det Ulla själv som väljer ut boken till boksamtalet när hon har något speciellt syfte till det. Däremot tycker hon det är jätteviktigt att tillmötesgå eleverna om de har några speciella önskemål om bokval. Hon menar att det är en del av inflytande som eleverna kan få i klassrummet.

Själva boksamtalet äger rum i helklass med alla elever samtidigt. Ulla hade gärna önskat genomföra boksamtal i smågrupper, eller uppdelade i flick- och pojkgrupper, men det finns inte resurser för detta. Hon anser ändå att det fungerar bra med alla elever tillsammans i en helgrupp. Boksamtalet genomförs nästan alltid på golvet, eftersom eleverna på detta sätt kommer närmare varandra och Ulla. Det skapar en annan situation att samlas på golvet istället för att sitta i bänkarna i klassrummet. Boksamtalet inleds med att Ulla presenterar boken. Därefter börjar högläsningen. Samtalen sker antingen spontant när eleverna vill, eller om Ulla själv planerat att ta upp någonting i handlingen av boken. Längden på boksamtalen varierar från gång till gång beroende hur mycket eleverna har att säga om ämnet. Ibland kan boksamtalet ta en hel lektion, och Ulla anser att det får ta den tid det tar.

Något överlämnande av eleverna, till nästa stadium, har Ulla ännu inte gjort och därför vet hon inte hur det går till. Själv för hon loggbok, där hon antecknar vad hon anser har varit viktigt under varje boksamtal. Exempelvis vad eleverna har sagt eller om de har reflekterat över något särskilt.

Skillnaden på eleverna från det att de började med boksamtalen fram tills nu är anser Ulla att det utvecklar eleverna otroligt mycket. De vågar prata inför klassen och de frågar även om ord de inte förstår. De reflekterar och utvecklar sitt språk mycket i boksamtalen. Även samspelet utvecklas eftersom eleverna får lära sig att vänta på sin tur och att lyssna på andra när de pratar. De respekterar varandra. Ett exempel som Ulla tog upp under intervjun var en elev som ställde sig upp och redovisade inför två klasser, något eleven aldrig tidigare hade vågat.

Ulla menar på att en kollega till henne i skolår fem har märkt en stor skillnad när eleverna läser fakta texter. Eleverna har fått en helt annan förståelse av texter än vad de hade innan de började med boksamtal. Eleverna ställer även andra sorters frågor som de inte gjort tidigare. Ulla ser en skillnad på sina elever genom att de vågar mer, det vill säga, nu kan de stå framför

klassen och prata, vilket de inte vågade innan de hade börjat med boksamtalen. Rektorn i området menar på att resultaten har blivit bättre i de nationella proven i skolår fem än hur de var innan boksamtalen började i området. I snitt ligger skolområdet lite högre i de nationella proven än andra skolområden i kommunen. Detta gäller alla ämnen och inte enbart ämnet svenska.

Analys/reflektion från skolan

Här var samspelet mycket bra eftersom eleverna visar varandra respekt och väntar på sin tur utan att avbryta någon annan. Detta tolkar vi som att klassen står varandra nära och visar respekt för varandra. Det visar även på att klassen är sammansvetsad och inte behöver oroa sig över vad de säger i boksamtalen. Det vi upptäckte här var även att eleverna inte pratade rakt ut, utan räckte upp handen i tur och ordning. Av egna erfarenheter, främst från vår verksamhetsbelagda utbildning (VFU), vet vi att det kan vara svårt att få en hel klass att sitta stilla och framför allt lyssna utan att avbryta någon annan klasskompis. Detta tolkar vi som att läraren och eleverna har arbetat effektivt för att få till den här ordningen i klassrummet. Pedagoger läser inte hela boken som de gör i både förskola A och B, här läser hon i stället cirka en sida innan hon stannar upp i texten och börjar samtala. Detta anser vi har att göra med att läraren vill fånga stämningen för tillfället när det viktiga dyker upp i boken. Vi tolkar inte enbart detta som positivt eftersom eleverna kan glömma av handlingen när läraren börjar läsa i boken igen. Det viktigast i skolan med boksamtalet anser vi vara diskussionsdelen och inte boken och handlingen i sig. Miljön där boksamtalen sker är i en ring på golvet. Anledningen till detta är, enligt Ulla, att eleverna kommer närmare varandra än om de hade suttit kvar på sina platser i bänkarna. Miljön tolkar vi som en stor del till att samtalet blir mer intimt än vad det skulle ha blivit om de suttit i sina bänkar istället. I en ring på golvet ser alla elever varandra och behöver inte vända och vrida på huvudet för att se på den som pratar. Tyvärr kan inte läraren Ulla dela på gruppen eftersom hon är ensam vuxen i klassen, men det finns ett önskemål om detta. Detta tolkar vi som att det finns för lite resurser i skolan för att få till det ultimata boksamtalet med färre elever i varje grupp. Samtidigt försöker läraren göra det bästa av situationen med att håll boksamtal i helklass. Det Ulla också har lagt märke till sedan boksamtalen började är att samspelet mellan eleverna har blivit mycket bättre. Samtalet flyter naturligt och det är ingen som är rädd för att tala inför klassen längre. Alla som vill får prata, men ingen blir tvingad, ett boksamtal ska vara en positiv stund som får ta den tid det tar. Detta tolkar vi som något positivt, att de tränar på att prata inför varandra, eftersom det är en

del i skolan att våga prata inför andra, till exempel genom redovisningar. Slutsatsen kring boksamtal i skolan är att läraren är väl förberedd vad samtalet ska handla om. Hon har även läst boken innan för att veta var någonstans hon ska stanna upp för att diskutera ämnen med eleverna. Vi tolkar situationen som att språket inte är lika viktigt eftersom eleverna redan kan så många ord att de inte behöver fråga hela tiden om vad ord och uttryck betyder. Vi uppfattar det som att diskussionen i sig är det viktigaste under boksamtalet och att eleverna lyssnar på varandras erfarenheter.

Utveckling i boksamtal

Det pedagogerna själva har märkt är att barn och elever är mer positiva till böcker och dess världar samt att barn och elever samspelar på ett annat sätt mot vad de gjorde innan boksamtalen startade. Vi anser det positivt att samspelet är bättre och framför allt att barnen/eleverna har blivit mer positiva till böcker. Av resultat och analys som kan avläsas ovan är boksamtal utvecklande, inte bara språkligt, utan även i sig genom att barnen/eleverna är mer intresserade av böcker. Pedagogerna och lärarna som intervjuades arbetar på ungefär samma sätt, medan boksamtalen skiljer sig något åt beroende på barnen/elevernas ålder. Oftast väljer pedagogerna/lärarna själva ut boken och läser den först för att hitta vad som kan vara intressant att diskutera om boken. Däremot skiljer sig samtalen något åt beroende på barnens/elevernas ålder. I förskolan handlar samtalen mest om bokens handling, medan samtalet i skolan mer är en diskussion om ett ämne. Ulla har märkt en stor skillnad på eleverna som nu vågar prata inför olika grupper, mer än vad de gjorde innan boksamtalen påbörjades för två år sedan

Diskussion

I den här delen av studien bearbetas kopplingen mellan resultat och teori samt en diskussion och slutsats vad studien kom fram till. I slutet av avsnittet kommer en slutsats om vad resultatet visade i undersökningen.

Det vi kommit fram till är att det finns en röd tråd i rektorsområdet kring boksamtalen. Det vi menar med röd tråd är om de gör på ett liknande sätt när de genomför boksamtal, i de olika verksamheterna. Vi anser att de mål som finns med i bakgrunden av studien representeras i boksamtalen, både lokala och nationella mål samt rektorns mål för projektet. Pedagogens och lärarens tillvägagångssätt i boksamtalen liknar varandra, de samlar barnen eller eleverna på en lugn plats där de sedan har högläsningen och samtalet. Det som skiljer boksamtalen åt är att i förskolorna genomförs samtalen i mindre grupper medan i skolan genomförs boksamtalet i helklass. En orsak till detta är att det finns fler pedagoger på antal barn i förskolan än vad det finns i skolan. Enligt Björk och Liberg (1996) ger regelbunden högläsning i förskola och skola barnen/eleverna något att se fram emot. Om en bok med kapitel används vid högläsningen kan barnen/eleverna ha någonting att se fram emot till nästa gång. Genom att läsa för barnen/eleverna varje dag gör detta att det blir en sak som upprepas. Eftersom både pedagogen och läraren genomför högläsning varje skoldag får barnen och eleverna tillfälle till regelbunden högläsning under varje skoldag. En gång i veckan under högläsningen har de även ett boksamtal med sina barn/elever. Björk och Liberg (1996) anser att alla mår bra av högläsning och därför är det viktigt att högläsning sker i båda verksamheterna. Pedagogerna och lärarna har olika svårighetsgrader i boksamtalen beroende på barnens/elevernas ålder. I Förskola A handlar det mest om att kunna berätta vad barnen tycker var det bästa i boken, i förskola B handlade det mer om att lästräna och hitta på egna slut. I skolan handlade boksamtalen om att kunna dela med sig av egna erfarenheter och känslor. Chambers (1993) anser att boksamtal gör att det byts erfarenheter och funderingar kring textens innehåll som gör att det kan få en annan betydelse för barnet/eleven än vad det hade innan boksamtalet påbörjades. Lundberg (1989) anser samtidigt att desto mer barn samtalar kring texter desto mer närmar de sig skriftspråket.

Som tidigare refererats i teori delen av studien visar forskning på att högläsning är bra för barn och att de barn som har med sig det hemifrån har ett bättre ordförråd än de som inte får högläsningen hemma. Därför kan boksamtal bli en viktig del i förskolans och skolans

undervisning eftersom barnen får en möjlighet att möta böckernas olika världar och får prata om egna erfarenheter med mera när boksamtalen äger rum. Detta att barn får tillfälle att prata om egna upplevelser med andra anser Björk och Liberg (1996) är av stor betydelse eftersom de lär sig mycket av varandra genom att ta del av andras erfarenheter. I studien märks det på deltagarna i videomaterialet att barnen/eleverna lär sig och kan referera till sin egen verklighet när de samtalar om böckerna. Pedagoger och lärare arbetar med boksamtalen dels för att rektorsområdet har en språkprofil och dels för att de ville ha något som alla i hela området kunde arbeta med. Det viktiga är att pedagoger och lärare är engagerade i högläsning (Svensson, 1998). Detta syns tydligt både genom intervjuerna och genom det färdiginspelade materialet, att pedagoger och lärare är engagerade från början till slut i boksamtalen. Böcker används i alla åldrar och det är något som de flesta tycker om. Det är inte bara i förskolan som bilderböcker används, utan även i skolan använder läraren bilderböcker som utgångspunkt i vissa boksamtal.

Syftet med boksamtalen är att barnen och eleverna ska få ett samspel och att de ska våga prata om olika viktiga saker i båda verksamheterna. Det är något som märks tydligt i skolan när de talade om ilska och syskonbråk, då eleverna vågade dela med sig av egna erfarenheter. Lindö (2009) anser att ett samtal kring högläsning påverkar barns språkutveckling för att de får chansen att byta erfarenheter, tankar och föreställningar med både andra barn och vuxna. Det är vad som sker genom ett boksamtal, att alla som medverkar byter erfarenheter med varandra och vågar uttrycka sina egna åsikter. Lindö (2009) anser även att det inte är boken i sig som är det viktiga utan samtalet runtomkring handlingen är det som är mest betydelsefullt.

I vardagen samspelar alla människor, men i boksamtalen märks det tydligt när de som medverkar i boksamtalen visar respekt för varandra och pedagoger/lärare är med och hjälper och stöttar barnen/eleverna till ny kunskap. Söderbergh (1979) anser att den vuxne ska utmana barnet till ny kunskap. Det gör de pedagoger och lärare vi studerat i de olika situationerna genom att utmana barnen/eleverna till att tänka efter själva. Det märks i rektorsområdet att de arbetar efter både Vygotskij och Sterns teorier eftersom barn och vuxna får tillfälle att samspela med varandra i både högläsning och boksamtal. Även Arnqvist (1993) anser att samspelet mellan barn och vuxen är viktigt. Om pedagoger ställer frågor om berättelsen på barnens nivå kan det leda till att det utvecklar individerna. Det var något som märktes tydligt i de studerade videoinspelningarna. Pedagogerna och läraren utgick från barnens nivå när de samtalande om de olika böckerna och framför allt låter läraren/pedagogen

samtalen ta den tid som det tar. I boksamtalen är samspelet viktigt eftersom utan samspelet fungerar inte boksamtalen och det har ingen betydelse vilken ålder barnen/eleverna har. Dale (1998) anser att barn lär sig språket lättast i samspel med en vuxen, eftersom den vuxne har mer erfarenhet. Barnen/eleverna lär sig mycket genom boksamtalen, inte minst genom att de tränar på att vänta på sin tur, turtagande, och att de lär sig lyssna på varandra och inte avbryta när någon annan individ pratar. Även i förskolan märks det att barnen är vana vid att samtala. De visar respekt genom att låta varandra tala till punkt och genom att varje barn får uttrycka vad de menar och utgå från sina egna erfarenheter. Högläsning är en situation som ger gemenskap och skapar samspel (Björk & Liberg, 1996; Ekelund, 2007). Enligt Kåreland (1994) är ett barns mest aktiva språkperiod mellan två till fem år och det är då ordförrådet utvecklas som mest. Det är något som märks tydligt främst i de situationer som utspelar sig på förskolan. Barnen är väldigt intresserade av att få svar på sina frågor om nya ord och uttryck. Det vi även upptäckte genom att studera videomaterialet var att barnen ställde fler frågor i förskolan än vad de gjorde i skolan. Vi tolkar detta som Kåreland (1994) menar att barnen har en aktiv språkperiod där de utvecklar språket som mest. I skolan anser vi att eleverna har kommit så långt i utvecklingen att de inte behöver fråga om nya ord och uttryck lika ofta som barnen i förskolan behöver. Lundberg (1989) anser det är bra för barn att sätta sig in i andras känslor. Detta märktes framför allt i skolan där eleverna pratade om känslor utifrån egna upplevelser.

Boksamtalen äger ofta rum på en lugn plats och detta gör att barnen blir mer avslappnade och vågar prata mer än vad de hade gjort i vanliga fall. I förskolan är det väldigt lätt att samtalen äger rum i en soffa eller på golvet. I skolan sker samtalen genom att eleverna sätter sig på golvet i en ring i klassrummet i stället för att sitta kvar i sina bänkar. Som nämnts tidigare anser vi att samtalen blir mer intimt när samtalen sker när alla sitter tillsammans på golvet. Båda pedagogerna anser att miljö och placering av barnen är viktigt under ett boksamtal. De menar att ett boksamtal behöver vara på en lugn och rofylld plats. Detta på grund av att det där inte finns andra saker som barnen kan intressera sig för utan de kan fortsätta vara koncentrerade på boksamtalen. Vi tolkar detta som att barnen och eleverna kan vara mer avslappnade om de sitter på en plats som är bekväm och rofylld, det vill säga en plats där det inte finns störande moment. Miljöerna skiljer sig åt från att sitta i en soffa på förskola A till att samtalen äger rum på golvet och större grupper i både förskola B och skola. Som vi nämnt tidigare anser vi att det blev rörigare vid ett tillfälle när barnen sitter på stolar och läser ”Min hund” på förskola B. Om boksamtalen hade ägt rum på golvet istället finns det en möjlighet att

samtalet hade blivit lugnare och mindre rörigt. Barnen lekte på stolarna genom att ramla av dem och därefter sätta sig på stolarna igen. Hade de suttit på golvet istället hade inte stolarna blivit ett störande moment, vilket kanske hade lett till att boksamtalet hade blivit lugnare.

Pedagogen och läraren arbetar på liknande sätt när de lägger upp sin planering för ett boksamtal. De använder böcker som har ett ämne som pedagog/läraren vill ta upp och barnen/eleverna får vara med och bestämma delvis vad de vill använda för bok. Samtidigt menar både pedagogen och läraren att de väljer böcker som de tillsammans med barnen/eleverna kan samtala om något ämne som är aktuellt. Pedagog och läraren har i förväg bestämt vad de ska ta upp och ställer liknande frågor. Ibland händer det i förskolan att något barn kommer spontant och vill läsa en speciell bok och oftast tillmötesgår pedagog barnets egna val. Även om det kanske inte blir ett boksamtal som i förväg var planerat, kan ett samtal om boken och dess innehåll ändå uppstå. Speciellt i de båda förskolorna ställs frågor som: ”vad gillade du bäst?” och ”vad tyckte du mindre om?” I skolan arbetar läraren på ett liknande sätt, men frågorna som ställs är inte desamma som i förskolan. I den situation som studerades från skolan, talade de om ilska och därför ställde Ulla frågor om de kände igen sig i handlingen. Detta märkte vi även genom pedagog som läste ”Mitt i natten” där de pratade om rädsla. I båda samtalen utgick pedagogerna från barnens egen livsvärld och erfarenheter. Som refererats tidigare anser Vygotskij för att må bra, behöver individen delta i sociala sammanhang för att bearbeta känslor. Det var tydligt framför allt i boksamtalet ”Mitt i natten”, men det framgick även i skolan när eleverna talade om ilska. Alla barn behöver tala om sina känslor samt delta i ett socialt sammanhang för att få en förståelse av andra människors erfarenheter kring det upplevda. Detta är något som stämmer in på boksamtalen, där barn/eleverna får bearbeta sina känslor efter att ha hört en berättelse om känslor till exempel genom ”Syskonkärlek” och ”Mitt i natten”.

Pedagoger och lärare som genomför boksamtalen är medvetna om barnen och deras frågor och hjälper dem med svaren på deras nivå. Som vi nämnt tidigare påpekar Svensson (1998) att det är viktigt att pedagog är engagerad i läsningen för att hjälpa barnen förstå berättelsen. Det märks i båda verksamheterna, som studerats, att pedagogerna och läraren är engagerade i läsningen. Det ställs även följdfrågor till svaren som barnen ger på pedagogens frågor. Varken pedagog eller läraren verkar stressade när de genomför samtalen, utan det får ta den tid som behövs. Hade barnen/eleverna känt att pedagog/läraren varit stressad under samtalet hade de kanske inte svarat på frågorna i den utsträckning som de nu gjorde. Under boksamtal är det lätt att samtalet kommer ur spår och börjar handla om något annat än vad

som var avsikten från början. Både pedagogen och läraren säger att det ibland kan vara svårt att hitta tillbaka till ursprunget igen och ta upp den röda tråden. I de situationer vi studerat märktes det ett par gånger, men pedagogen och läraren hittade den röda tråden igen och kunde fortsätta samtalet. Det kan också vara svårt att veta när och om samtalet ska fortsätta på det som barnet/eleven tar upp eller om pedagogen/läraren ska leda tillbaka barnet till ämnet igen.

Som nämnts tidigare i resultatet använder eleverna i skolår fem faktatexter på ett annat sätt än vad de gjorde innan de började med boksamtal. Läraren har märkt att eleverna numera läser mellan raderna. Det kan vara en möjlighet till att eleverna har fått ett bättre resultat i de nationella proven i skolår fem. Vi tolkar det som att boksamtalen utvecklar inte endast barnen/elevernas språk utan också att de tänker på ett annat sätt än vad de gjorde tidigare.

Studien visar även att det är tidskrävande med boksamtal. Pedagogerna/lärarna ska leta upp böcker som de kan samtala om och de behöver läsa igenom boken själva för att få vetskap om handling och vilka frågor som ska diskuteras. Det krävs ett engagemang från pedagogerna/lärarna när de ska genomföra högläsningen och boksamtalet. Samtidigt som boksamtalet är språkutvecklande finns det även andra aktiviteter och samlingar som utvecklar språket i verksamheterna. Det vi även ställer oss kritiska till är om boksamtalen i skolan stjäl tid från andra ämnen som kan vara viktiga. Anledningen till att vi ställer oss kritiska till detta är att under intervjun med läraren Ulla framkom det att boksamtalen får ta den tid de tar, något vi anser märkligt eftersom alla ämnen i skolan är viktiga. Det krävs även personalresurser för att genomföra ett boksamtal. En pedagog är upptagen med den grupp barn och den tid som behövs för att samtalet ska bli givande för alla inblandade, det leder till att det är en pedagog mindre i den återstående barngruppen.

Undersökningen har varit normativ, det vill säga att det är hur något borde vara. Det har varit svårt att hitta något negativt om boksamtalen. Det vi kan relatera till är de kulturer som inte har skriftspråket, där är det svårt att genomföra ett samtal med hjälp av böcker. Där kan de istället använda sig av talande berättelser om det ska få ett samtal kring en berättelse. Det går inte heller att generalisera resultatet av studien eftersom den genomförts i ett utvalt rektorsområde som arbetar med språkprofil och boksamtal.

Studien har med vårt framtida yrke att göra eftersom vi kommer att kunna arbeta både i förskola och skola. Vi känner båda två att boksamtal är spännande och något som vi själva

kan tänka oss att arbeta med i vårt yrkesliv. Efter studiens slut har vi upptäckt att boksamtalen är bra på många sätt. Barn och elever utvecklar många färdigheter som språk, samspel och att våga prata inför andra. Samtidigt som boksamtalen är bra för barn och elever, krävs det tid, engagemang och personalresurser från pedagoger och lärare.

Slutsats

Slutsatsen av resultatet och analysen är att det finns en utveckling i boksamtalen i det utvalda rektorsområdet. Boksamtalen blev mer utmanande desto äldre barnen och eleverna blev, från enkla saker som vad de tyckte om i boken till att de reflekterade kring känslor när de kommer upp i skolan. De skillnader som vi upptäckte var att barngrupperna blev större desto äldre barnen och eleverna blev. I förskolan har de två till fyra barn, medan i skolan är de i helklass när boksamtalen genomförs. En anledning till detta kan vara att det finns fler pedagoger per barn i förskolan än vad det finns lärare per elever i skolan.

Pedagogerna/läraren arbetar på ett liknande sätt med boksamtal både när det gäller planering, upplägg, innehåll och genomförande. Boksamtalen skiljer sig något åt beroende på ålder på barnen/eleverna, beroende på att boksamtalet blir mer utmanande med åldern. Pedagogerna/läraren läser först böckerna själva för att ta ut delar som de anser är viktiga att ta upp när boksamtalet äger rum. Boksamtalen är uppbyggda på samma sätt genom att pedagogerna/läraren läser för barnen och sedan diskuterar de olika ämnena som är relevanta för bokens innehåll.

Boksamtalet används från förskola och upp till skolår fem. Anledningen till det är att det ska löpa som en röd tråd genom hela rektorsområdet. Det som alla boksamtal har gemensamt är att de innehåller samspel, språk och miljö i alla stadium i området. De mål som finns med i bakgrunden av studien, både de lokala och läroplanernas mål, representeras i boksamtalen i rektorsområdet.

Slutsatsen är att boksamtal är utvecklande inte bara språkligt utan också socialt samt i samspel med andra. Barnen/eleverna erbjuds många tillfällen att prata och diskutera med andra barn/elever och pedagoger/lärare kring egna erfarenheter som de kan dela med sig av. Samtidigt lär dem sig nya ord och begrepp av varandra och pedagogen finns med som ett stöd för att vägleda och guida dem genom nya ord och begrepp. I de olika situationerna som vi har

tagit del av ifrån förskolan syns det tydligt där barnen undrar över ord och begrepp och pedagogen förklarar dessa utifrån deras egen livsvärld. I skolan undrar eleverna inte lika mycket om ord och begrepp, utan där handlar det mer om att dela med sig av egna erfarenheter. Det är viktigt att barnen/eleverna får dela med sig av egna erfarenheter oavsett vilken ålder det är på barnen/eleverna anser vi.

Vidare forskning

Det vi anser intressant att undersöka när boksamtalen pågått ytterligare ett antal år är följande:

- Hur ser de nationella provens resultat ut när barnen som går i förskolan i dag går i skolår fem?
- Vad händer med läs- och skrivutvecklingen när barnen från förskolan kommer till skolan?

Litteraturlista

- Arnqvist, Anders (1993). *Barns språkutveckling*. Lund: Studentlitteratur.
- Björk, Maj och Liberg, Caroline (1996). *Vägar in i skriftspråket. Tillsammans på egen hand*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Brodin, Marianne och Hylander, Ingrid (1998). *Att bli sig själv-Daniel Sterns teori i förskolans vardag*. Stockholm: Liber.
- Chambers, Aidan (1993). *Böcker inom oss. Om boksamtal*. Stockholm: Rabén och Sjögren Bokförlag.
- Dale, Erling Lars (1998). "Lärande och utveckling i lek och undervisning". I: Ivar. Bråten (red.). *Vygotskij och pedagogiken*. (ss. 33-59). Lund: Studentlitteratur.
- Denscombe, Martyn (2004). *Forskningens grundregler. Samhällsforskarens handbok i tio punkter*. Lund: Studentlitteratur.
- DePoy, Elizabeth och Gitlin N, Laura (1999). *Forskning-en introduktion*. Lund: Studentlitteratur.
- Einarsson, Jan (2004). *Språksociologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Ekelund, Gabriella (2007) *Om barn och böcker*. Stockholm: Sveriges Utbildningsradio AB.
- Hartman, Jan (1998). *Vetenskapligt tänkande. Från kunskapsteori till metodteori*. Lund: Studentlitteratur.
- Hwang, Philip och Nilsson, Björn (2003). *Utvecklingspsykologi*. (2:a upplagan). Stockholm: Bokförlaget Natur och kultur.
- Johansson, Bo och Sveder, Per Olov (2004). *Examensarbetet i lärarutbildningen. Undersökningsmetoder och språklig utformning*. Uppsala: Kunskapsföretaget.
- Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Kåreland, Lena (1994). *Möte med barnboken*. Stockholm: Natur & Kultur
- Langemar, Pia (2008). *Kvalitativ forskningsmetod i psykologi -att låta världen öppna sig*. Stockholm: Liber.
- Liberg, Caroline (2006) *Hur barn lär sig läsa och skriva*. (Andra upplagan). Lund: Studentlitteratur.
- Lindö, Rigmor (2009) *Det tidiga språkbudet*. Lund: Studentlitteratur.

- Lundberg, Ingvar (1989). Språkutveckling under skoltiden. (ss. 185-196). I: Sandqvist, Carin och Teleman, Ulf (Red.) *Språkutveckling och lärläring*. Lund: Studentlitteratur.
- Nikolajeva, Maria (1998). *Barnbokens byggklossar*. Lund: Studentlitteratur.
- Nylén, Ulrica (2005). *Att presentera kvalitativa data. Framställningsstrategier för empiriredovisning*. Malmö: Liber AB
- Partanen, Petri (2007). *Från Vygotskij till lärande samtal*. Stockholm: BonnierUtbildning AB.
- Patel, Runa och Davidsson, Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder*. (3:e upplagan). Lund: Studentlitteratur.
- Svensson, Ann-Katrin (1998). *Barnet, språket och miljön*. Lund: Studentlitteratur.
- Säljö, Roger (2005). *Lärande och kulturella redskap. Om lärprocesser och det kollektiva minnet* Stockholm: Norstedts Akademiska förlag.
- Söderbergh, Ragnhild (1979). *Barnets tidiga språkutveckling*. Lund: Liberläromedel.

Elektroniska källor

- Skolverket (2009a). *Läroplanen för förskolan. Lpfö 98*. <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1067> Hämtad 2009-11-25
- Skolverket (2009b). *Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklass och fritidshem, Lpo 94*. <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1069> Hämtad 2009-11-25

Tidskrift

- Melander, Helen (2006). Högläsning. *Förskoletidningen 2/2006*, ss. 11-16.

Barnlitteratur som används i de olika situationerna:

- Bonnier Utbildning (2001) *En hund*. Stockholm: Bonnier Utbildning
- De Monfried, Dorothée (2008) *Mitt i natten*. Stockholm: Berghs Förlag AB
- Landström, Olof och Lena (1995) *Bu och Bä på sjön*. Stockholm: Rabén och Sjögren
- Lööf, Jan (2004) *Sagan om det röda äpplet*. Stockholm: Bonnier Carlsen

Intervjufrågor om boksamtal i förskola och skola.

Namn: _____

Ålder: _____

Befattning: _____

Hur länge har du arbetat inom ditt yrke?

Hur länge har du arbetat på förskolan/skolan?

Hur planerar du boksamtalet?

Väljer du boken till samtalet eller får barnen/eleverna vara med och bestämma?

Hur ser gruppen ut när du genomför ett boksamtal?

Hur genomförs ett boksamtal i din grupp av barn/elever?

Var äger boksamtalet rum?

Hur gör du barnen/eleverna medvetna om språket i samtalet?

Hur görs överlämnandet av barn/elever från det ena stadiet till det andra stadiet när det gäller boksamtal?

Finns det en dokumentation kring varje barns utveckling i boksamtalet?

Denna fråga kommer vi inte att ställa till den pedagogen som har de minsta barnen.

Märker du någon skillnad på de barn som haft boksamtal i ett tidigare stadium?